

CAS DE MORAL

El dilema de l'adopció d'embrions congelats

Albert Barceló¹

Fa pocs mesos va aparèixer un reportatge en un diari d'àmbit nacional en el qual s'explicava el testimoni d'una persona que va decidir implantar-se un embrió sobrant mitjançant un procés de fecundació in vitro. La novetat del cas és que el motiu que va impulsar aquesta persona a "adoptar" l'embrió "orfe" va ser de tipus altruista, almenys en aparença, i recolzada en l'afirmació, no contrastada, que l'Església ho aprova. Es tractava d'una persona catòlica practicant pròxima a grups pro-vida, i sembla que va ser un sacerdot amic qui la va animar.

Un matrimoni de bons cristians que no poden tenir fills; quan els proposen recórrer a la *FIVET s'hi han negat perquè entenen que és una tècnica contrària a la dignitat humana. No obstant això, l'interès dels esposos es fa molt viu quan el metge comenta que en un altre hospital tenen un "banc d'embrions congelats sobrants de la FIVET", i que cada any en destrueixen molts, en complir-se el termini previst per la llei; però que, si es presenta una dona sol·licitant que li transfereixin un d'aquests embrions, i compleix els requisits legals, accedeixen a la petició; en la pràctica, transfereixen diversos embrions alhora perquè així és major la probabilitat que algun sobrevisqui. Ells ignoren si això és immoral: d'una banda, els repugna perquè, encara que el mal ja està fet (la fecundació in vitro i la congelació d'embrions), en recórrer a aquest equip mèdic se secunda d'alguna manera la pràctica de la FIVET, i a més tenen la sospita que si la demanda augmenta acabaran "produint" embrions expressament per a aquest fi; d'altra banda, és veritat que es pot salvar alguna vida humana.

"Amb els embrions sobrants el mal ja està fet", els hi van dir referint-se als embrions que queden congelats després dels tractaments de fertilitat, en els quals es fecunden més embrions dels que s'implanten. Passats els anys els embrions queden sota la custòdia del centre de reproducció assistida, després passen a la seva propietat i a partir d'aquí es poden destruir, donar, o destinar a la recerca. Avui dia, només a Espanya, hi ha centenars de milers d'embrions sobrants.

* * *

El cas de l'adopció d'embrions congelats sobrants ja ha estat considerat per alguns experts¹¹. No és senzill, en poques paraules, resumir la valoració

moral de l'adopció d'embrions, però ho intentarem seguint un subsidi d'Ángel Rodríguez Luño, professor de Teologia Moral de la Pontificia Universitat de la Santa Creu, de Roma.

El dilema és saber si es pot proposar o no *l'embryotransfer* com a alternativa a la destrucció dels embrions que, a conseqüència de procediments greument immorals, estan ja congelats en els dipòsits. Sembla que si el Papa Sant Joan Pau II va pronunciar només una breu frase sobre aquest tema el 24-V-1996, en el seu discurs durant un congrés sobre "*Donum vitae* i Dret" va ser perquè, tenint a la vista la dificultat de la matèria, va considerar que no podia o que no convenia dir res més. El sentit de les seves paraules sembla el de condemnar la congelació d'embrions, i fer veure que l'existència d'embrions congelats crea un dilema terrible al qual no se li veu cap sortida lliure d'inconvenients morals. Per això no és possible formular un judici general de licitud moral, encara que les expressions utilitzades no fan pensar en una exclusió, sota pecat greu, de totes i cadascuna de les accions d'«adopció prenatal», amb independència de les circumstàncies concretes en què es realitzin. En tot cas, resulta clar que la reflexió del Sant Pare era la de qui buscava una possible sortida per al problema dels embrions ja existents, i no la de qui buscava solucions per a l'esterilitat conjugal.

La Instrucció *Dignitas personae*, sobre algunes qüestions de bioètica, emanada per la Congregació per a la Doctrina de la Fe, el 12 de desembre de 2008, es refereix explícitament als embrions congelats (nos. 18b i 19):

La crioconservació és incompatible amb el respecte degut als embrions humans: pressuposa la seva producció in vitro; els exposa a greus riscos de mort o de dany a la seva integritat física, quan un alt percentatge no sobreviu al procediment de congelació i descongelació; els priva almenys temporalment de l'acolliment i gestació materna; els posa en una situació susceptible d'ulteriors ofenses i manipulacions.

La major part dels embrions no utilitzats queden "orfes". Els seus pares no els sol·liciten, i a vegades se'n perden les petjades. Això explica l'existència de dipòsits de milers d'embrions congelats en gairebé tots els països on es practica la fecundació in vitro.

Amb relació al gran nombre d'embrions congelats ja existents, es planteja la pregunta següent: què fer amb ells? Alguns s'interroguen sobre aquest tema ignorant el caràcter ètic de la qüestió, moguts únicament per la necessitat d'observar el precepte legal de buidar cada cert temps els dipòsits dels centres de crioconservació, que després es tornaran a omplir. Uns altres, en canvi, són conscients que s'ha comès una greu injustícia, i s'interroguen sobre la manera de complir el deure de reparar-la.

Són clarament inacceptables les propostes d'utilitzar tals embrions per a la recerca o per a usos terapèutics, perquè implica tractar-los com a simple “material biològic” i en comporten la destrucció. Tampoc és admissible la proposta de descongelar aquests embrions i, sense reactivar-los, utilitzar-los per a la recerca com si fossin simples cadàvers.

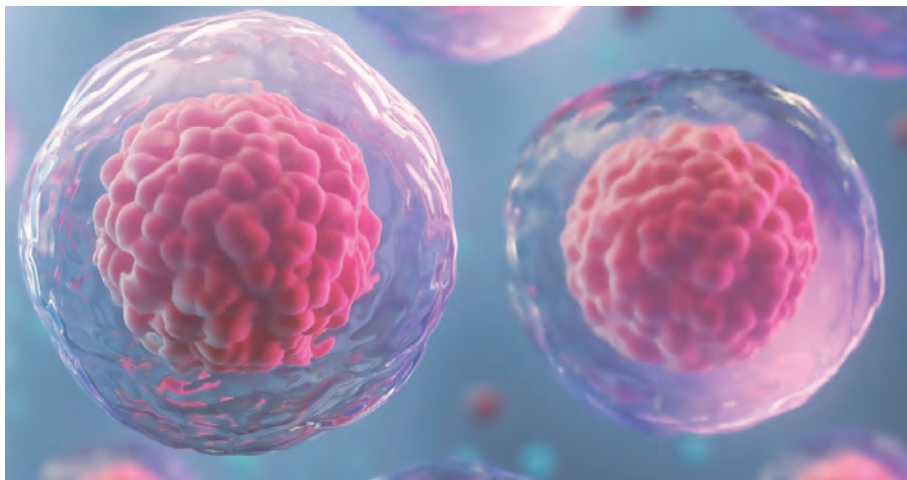
També la proposta de posar-los a la disposició d'esposos estèrils com a “teràpia” d'infertilitat, no és èticament acceptable per les mateixes raons que fan il·lícita tant la procreació artificial heteròloga com tota forma de maternitat subrogada; aquesta pràctica implicaria a més altres problemes de tipus mèdic, psicològic i jurídic.

Per donar l'oportunitat de néixer a tants éssers humans condemnats a la destrucció, s'ha plantejat la idea d'una “adopció prenatal”. Es tracta d'una proposta basada en la lloable intenció de respectar i defensar la vida humana que, no obstant això, presenta problemes ètics no diferents dels ja esmentats.

En definitiva, és necessari constatar que els milers d'embrions que es troben en estat d'abandó determinen una situació d'injustícia que és de fet irreparable. Per això Joan Pau II va dirigir «una crida a la consciència dels responsables del món científic, i de manera particular als metges perquè es detingui la producció d'embrions humans, tenint en compte que no s'albira una sortida moralment lícita per al destí humà dels milers i milers d'embrions “congelats”, que són i continuen sent sempre titulars dels drets essencials i que, per tant, cal tutelar jurídicament com a persones humanes».

Pel que es pot veure en autors experts que en general són de criteri equilibrat, caldria considerar també els aspectes següents, alguns dels quals es refereixen més directament al bé comú.

- 1) Hi ha prou acord a afirmar que els embrions congelats ja existents han de ser transferits a la seva mare genètica.
- 2) En instruir sobre aquest deure, convé evitar tot possible error o confusió moral en els fidels, i també que s'afebleixi l'ensenyament de l'Església sobre la procreació artificial. El embriotransfer no és una cosa bona, sinó un mal menor, o l'única manera de disminuir en la mesura del possible la greu injustícia comesa en crear embrions sobrants i en congelar-los. Si es pensés que la necessitat d'oferir una via de possible desenvolupament a aquests embrions justifica objectivament (fa just, fa bo) l'embriotransfer, es podria concloure:

- a) que raons molt greus podrien justificar aquesta tècnica de procreació artificial, o bé
- b) que venen a desaparèixer algunes de les raons més específiques que fan il·lícita la producció d'embrions sobrants i la seva successiva congelació.

En tot cas, en la pràctica es facilitaria la difusió de la producció d'embrions sobrants i de la seva congelació, o alguns podrien servir-se d'aquest ensenyament moral, deformant-la, per confondre els qui acudeixen a la recerca d'un consell mèdic i moral.

- 3) També sembla desitjable evitar que un pronunciament general sobre aquesta matèria fes que els hospitals dirigits per institucions catòliques o per catòlics de bon criteri, se sentissin moralment autoritzats a tenir un departament d'embryotransfer, amb la condició que s'utilitzin sempre embrions creats i conservats en altres hospitals (si es diu que és lícit i fins i tot obligat realitzar l'embryotransfer, no pot ser il·lícit muntar un servei que el faci). Alhora, en tractar aquest problema, no s'hauria de donar peu, ni tan sols remotament, al fet que es pensi que la doctrina de l'Església aprova les lleis civils sobre la crioconservació i per tant condemna els embrions ja congelats a la destrucció, en contradicció amb el seu ensenyament sobre l'estatut moral de l'embrió humà en les seves primeres fases de desenvolupament. Una interpretació d'aquest tipus no respondria a la veritat: la moral catòlica no aprova la fecundació in vitro, ni la crioconservació ni la destrucció d'embrions. Aquí constatem simplement que els que duen a terme unes certes pràctiques immorals creen situacions per a les quals –atesa la manera en què ells mateixos procedeixen– no es troben sortides lliures de problemes.

- 4) A les consideracions anteriors, vàlides per a qualsevol embryotransfer, se n'han d'afegir altres quan l'embrió es transfereix a una dona que no és la mare genètica, esposa d'un home que tampoc és el pare genètic, que és el problema que aquí més directament ens ocupa.

L'adopció de nens té un caràcter legal, social i afectiu que s'afegeix a la maternitat natural, sense substituir-la ni contradir-la directament. *L'adopció prenatal*, en canvi, duplica la figura materna i paterna, la qual cosa segons els experts incideix (en mesura difícil sabria precisar) sobre la identitat del *nascituro*. En definitiva, més que davant una adopció estem davant una maternitat subrogada o substitutiva, amb tot el que això comporta.

D'aquests arguments es pot concloure, almenys, que l'"adopció prenatal" no és objectivament un bé ni pot ser presentada com a tal, encara que si l'altra alternativa és la destrucció dels embrions, es pot pensar que salvar aquestes vides és un bé que pot justificar aquella acció.

criteris morals per a una decisió

Per les raons indicades fins ara, sembla que no cal esperar, almenys de moment, una doctrina oficial de l'Església sobre l'"adopció prenatal". A la llum de tot el que s'ha dit, s'haurà de procedir prudencialment. Potser es poden indicar algunes orientacions, per a qui es plantegés la possibilitat d'"adoptar" un embrió congelat.

- 1) Es requereix en primer lloc una informació exacta i completa sobre la doctrina de l'Església. Encara que lògicament els possibles «adoptants» es mouran també pel desig de tenir un o més fills, haurien de comprendre que cal plantejar-se el problema només perquè el seu desig es troba amb la conveniència de salvar, en la mesura del possible, la vida d'alguns embrions injustament creats i congelats.
- 2) Se'ls ha de donar una informació el més completa i objectiva possible sobre els riscos que corren, i sobre els resultats i les experiències obtingudes fins ara. Aquesta informació hauria de ser donada per experts que treballen amb completa independència de les estructures i del personal que pot estar interessat a realitzar o a fer que es realitzi l'"adopció prenatal".
- 3) La parella ha de tenir almenys les mateixes condicions que es requereixen per a les normals adopcions de nens. Han de valorar si estan en condicions de suportar els possibles inconvenients, excloent el recurs a l'avortament, etc.

- 4) Han d'obtenir, sobretot, una informació exacta del protocol que seguirà l'estructura mèdica que realitzarà el procediment de *transfer*, de manera que, segons el judici de persones expertes, de bon criteri i independents de l'estructura mèdica interessada, es procedeixi amb el màxim respecte possible de la vida humana (que no es faci selecció d'embrions destruint els menys viables, manera de realitzar el *transfer*, etc.), s'eviti la comercialització, no s'usin embrions creats *in vitro ad hoc* o embrions que podrien ser rebuts per la mare genètica, s'eviti col·laborar econòmicament amb personal sanitari o amb estructures mèdiques que realitzen també pràctiques greument contràries a la vida humana, etc.
- 5) Si, una vegada garantits els requisits que acabem d'esmentar, algú decideix en consciència procedir a l'«adopció prenatal», caldria respectar aquesta decisió, que amb seguretat no seria dolenta, i potser és bona i meritòria davant Déu, més meritòria com més determinant sigui el desig de salvar aquests embrions de la destrucció o d'altres usos (industrials, experimentació, etc.).

En síntesi: des del punt de vista teòric, si es compleixen totes les condicions assenyalades, potser no es pot excloure en línia de principi la licitud de l'«adopció prenatal»; en la pràctica, no obstant això, sembla molt difícil que puguin donar-se totes aquestes condicions. Per això, si algú demanés una opinió personal, potser el més prudent seria desaconsellar l'«adopció prenatal». L'experiència obtinguda fins ara en l'àmbit de la procreació artificial (ja fa uns quants anys que es practica) ha mostrat que l'evolució de la pràctica mèdica en aquesta matèria ha estat sempre més negativa del que preveien les previsions més pessimistes. És molt difícil trobar persones que en aquest camp «juguin el més net possible», entre altres coses perquè no s'investiga en aquesta direcció. En la pràctica no es disposa de tècniques que siguin alhora eficaces, mèdicament presentables i d'una correcció moral acceptable. La lògica tècnica té exigències que la simple bona voluntat no pot saltar-se. Potser tot això ha estat valorat per Sant Joan Pau II quan va afirmar que no es veuen sortides lliures d'inconvenients morals.

---

¹ Doctor en teologia i llicenciat en farmàcia

² Brakman, S.-V. & Weaver, D. F. 2007. 'The Ethics of Embryo Adoption and the Catholic Tradition Moral Arguments, Economic Reality and Social Analysis.' xx: Springer <https://link.springer.com/book/10.1007/978-1-4020-6211-7#toc>. López, J. J. 2016. 'La valoración moral de la adopción prenatal. El debate teológico contemporáneo.' *Annales Theologici*, 30, 159-202;